

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Internacionalizace, spolupráce, inovace, reflexe a evaluace v přípravě budoucích učitelů

CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_068/0015764

Sylabus předmětu

Oborová didaktika – geografie pro ZŠ

CBG/ODGZ

Autor sylabu

Mgr. Markéta Kuberská, Ph.D.

Záznam úprav sylabu předmětu CBG/ODGZ

Pracoviště / Zkratka: CBG / ODGZ

Název dlouhý: Oborová didaktika – geografie pro ZŠ

Akreditováno / Kredity: Ano, 4 Kred.

Rozsah hodin: Přednáška 2 [HOD/TYD] Seminář 2 [HOD/TYD]

Akademický rok: 2021/2022

Způsob zakončení: Zkouška (Kombinovaná)

Vyučovaný semestr: ZS

Profilující předmět: Ne

Cíle předmětu (anotace)

Studenti aplikují znalosti z předmětu Obecná didaktika do výuky geografie na úrovni druhého stupně ZŠ. Studenti znají historický vývoj didaktiky geografie a její současnou pozici v přírodovědném vzdělávání. Studenti se orientují v problematice současného geografického kurikula a znají postavení geografie v kurikulárních dokumentech pro základní školy. Analyzují mezipředmětové vztahy. Studenti porovnají geografické vzdělávání v ČR a zahraničí. Studenti vhodně definují cíle ve vyučování geografie a učí se plánovat vyučovací hodiny. Analyzují, porovnávají a hodnotí vhodnost jednotlivých výukových metod (dialogická metoda, výklad, názorně demonstrační metoda, metoda myšlenkových map atd.) a organizační formy vyučování (individuální, skupinová, hromadná atd.) pro vyučování geografie a prakticky zvládají aplikaci těchto metod a forem na příkladech geografického učiva. Studenti diskutují možnosti motivace žáků k výuce geografie. Diskutují specifika evaluace a klasifikace žáků v geografickém vzdělávání. Testují geografické znalosti a navrhuji jejich hodnocení. Studenti znají dostupné učebnice zeměpisu pro základní školy a zvládnou jejich odborné porovnání a zhodnocení. Studenti používají další učební pomůcky pro výuku geografie (glóby, atlasy, tematické mapy, interaktivní tabule atd.) a dokáží je vhodně aplikovat. Studenti znají základní metody didaktického výzkumu v geografii a jeho současný stav, definují jeho paradigmaty. Studenti syntetizují výše uvedené poznatky v rámci tvorby a evaluace seminární práce, jejímž cílem je zpracování návrhu výuky přiděleného tematického celku z obecné geografie a podrobný návrh jedné vyučovací hodiny v rámci přiděleného tematického celku. Studenti analyzují silné a slabé stránky didaktického zpracování tematických celků obecné geografie a návrhů vyučovacích hodin a prokazují schopnost hodnotit kvalitu výuky v rámci společné reflexe seminárních prací.

Požadavky na studenta

- aktivní účast na seminářích,
- zpracování, prezentace a evaluace seminární práce (detailní zpracování přiděleného tematického celku a detailní příprava na jednu vyučovací hodinu).

Obsah

1. Geografie v kurikulárních dokumentech ČR a v zahraničí.
2. Cíle v geografickém vzdělávání.
3. Plánování vyučovací hodiny geografie.
4. Výukové metody v geografii I (metody slovní + komunikace a interakce).
5. Výukové metody v geografii II (metody názorně-demonstrační, metody praktické + výukové strategie).
6. Organizační formy v hodinách geografie.
7. Motivace při vyučování geografie.
8. Hodnocení a evaluace při vyučování geografie.
9. Reflexe výuky a evaluace její kvality.
10. Učebnice geografie a zeměpisu pro ZŠ a jejich hodnocení.
11. Učební pomůcky ve výuce geografie.
12. Metody didaktického výzkumu v geografii a jeho současný stav.

Garanti a vyučující

- Garanti: doc. RNDr. Pavel Mentlík, Ph.D. (100 %),
- Přednášející: Mgr. Markéta Kuberská, Ph.D. (100 %), doc. RNDr. Pavel Mentlík, Ph.D. (100 %), RNDr. Václav Stacke, Ph.D. (100 %),
- Vede seminář: Mgr. Markéta Kuberská, Ph.D. (100 %), doc. RNDr. Pavel Mentlík, Ph.D. (100 %), RNDr. Václav Stacke, Ph.D. (100 %),

Literatura

Základní

Janík, Tomáš. Didaktické znalosti obsahu a jejich význam pro oborové didaktiky, tvorbu kurikula a učitelské vzdělávání. 1. vyd. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-186-7.

Knecht, P., Hofmann, E. K problému řazení geografického učiva ve školních vzdělávacích programech. Praha, Česká geografická společnost, 2013.

Mísařová, Darina; Hercik, Jan. Kapitoly z didaktiky geografie 1. Olomouc, 2013. ISBN 978-80-244-3849-8.

Petty, Geoffrey. Moderní vyučování. 6., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0367-4.

Skalková, Jarmila. Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.

Kolektiv. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: (se změnami provedenými k 1. 9. 2007). Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007.

Doporučená

Janík, Tomáš; Maňák, Josef; Knecht, Petr. Cíle a obsahy školního vzdělávání a metodologie jejich utváření. 1. vyd. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-194-2.

Knecht, P. Didaktická transformace aneb od didaktického zjednodušení k didaktické rekonstrukci. Orbis scholae. Praha, Karolinum, 2007.

Punch, Keith; Oancea, Alis. Introduction to research methods in education. 2nd edition. 2014. ISBN 978-1-4462-6074-6.

KNECHT, P.; KUBIATKO, M.; SVATOŇOVÁ, H. Jak uživatelé hodnotí školní zeměpisné atlasy? Podněty pro rozvoj školské kartografie. Geodetický a kartografický obzor. 2010.

Kühnlová, Hana. Kapitoly z didaktiky geografie. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-995-2.

Clifford, N. J.; Holloway, Sarah L.; Rice, Stephen P.; Valentine, Gill. Key concepts in geography. Second edition. 2009. ISBN 978-1-4129-3022-2.

Chrásky, M. Metody pedagogického výzkumu. Praha, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

Průcha, Jan. Moderní pedagogika. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-503-5.

Od reformy kurikula k produktivní kultuře vyučování a učení (Janík, T.)

Čábalová, Dagmar. Pedagogika. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2993-0.

Problem-based Learning in Geography: Towards a Critical Assessment of its Purposes, Benefits and Risks. (PAWSON, E.; FOURNIER, E.; HAIGH, M.; MUNIZ, O.; TRAFFORD, J.; VAJOCZKI, S.)

HOFMANN, E.; SVOBODOVÁ H.; KNECHT P. Standardy geografického vzdělávání v Česku, na Slovensku a v USA. Necháme se inspirovat?. Pdf MU: Portál: educoland.muni.cz. 2014.

KÜHNLOVÁ, H. Školní geografický projekt. Praha. Geografické rozhledy 3/1993-94.

Lambert, David; Morgan, John. Teaching geography 11-18: a conceptual approach. First edition. 2010. ISBN 978-0-335-23448-6.

Průcha, Jan. Učebnice: teorie a analýzy edukačního média: příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky. Brno, 1998.

Visuals in Geography Textbooks: Categorization of Types and Assessment of Their Instructional Qualities. (JANKO, T.; KNECHT P.)

Zkoumání (kvality) výuky: srovnání dvou přístupů (Najvar, Petr)

SLAVÍK, J., HAJEROVÁ MULLEROVÁ, L., SOUKUPOVÁ, P. *Reflexe a hodnocení kvality výuky*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2020. ISBN 978-80-261-0920-4.

Časová náročnost

Aktivita	Časová náročnost aktivity [h]
Příprava na zkoušku [30–60]	30
Kontaktní výuka	52
Vypracování seminární práce v magisterském studijním programu [40–50]	30
Celkem	112

Předpoklady

Odborné znalosti – pro úspěšné zvládnutí předmětu se předpokládá, že je student před zahájením výuky schopen:

- vysvětlit rozdíly mezi jednotlivými formami výuky,
- posoudit úroveň schopností žáků v jednotlivých ročnících ZŠ,
- popsat teoretická pravidla tvorby didaktických testů,
- vysvětlit specifika českého vzdělávacího systému.

Odborné dovednosti – pro úspěšné zvládnutí předmětu se předpokládá, že student před zahájením výuky dokáže:

- rutinně aplikovat znalosti obecné didaktiky,
- navrhnout obecnou osnovu vyučovací jednotky,
- orientovat se v kurikulárních dokumentech,
- rutinně užívat korektní geografickou terminologii.

Obecné způsobilosti – před zahájením studia předmětu je student schopen:

- disponovat postoji k lidem s postižením, které jsou nezbytné pro výkon v pomáhajících profesích;
- rozpoznat problém, objasnit jeho podstatu, rozčlenit ho na části, při řešení problémů uplatňovat vhodné metody a dříve získané vědomosti a dovednosti; kromě analytického a kritického myšlení využívat i myšlení tvořivé s použitím představivosti a intuice; správně interpretovat přijímaná sdělení a věcně argumentovat; v nejasných nebo sporných komunikačních situacích pomáhat dosáhnout porozumění;
- využívat kompetence k učení, řešit problémy;
- disponovat prezentačními a komunikačními dovednostmi a občanskými kompetencemi.

Výsledky učení

Odborné znalosti – po absolvování předmětu prokazuje student znalosti:

- popsat postavení geografie v kurikulárních dokumentech ČR,
- definovat cíle hodiny geografie,
- znát metody hodnocení a možnosti jejich použití pro hodnocení práce žáků při vyučování zeměpisu/geografie,
- jmenovat příklady učebnic zeměpisu pro ZŠ a hodnotit jejich kvalitu dle různých kritérií.

Odborné dovednosti – po absolvování předmětu prokazuje student dovednosti:

- plánovat vyučovací hodinu geografie,
- vyjmenovat, analyzovat a porovnat jednotlivé vyučovací metody a vhodně je zařazovat a kombinovat v rámci vyučování zeměpisu na úrovni ZŠ,
- sestavit korektní didaktický test ze zeměpisu pro ZŠ,
- motivovat své žáky pro výuku zeměpisu,
- analyzovat vyučovací hodinu s ohledem na kvalitu výuky.

Obecné způsobilosti – po absolvování předmětu je student schopen:

- Mgr. studium: samostatně a odpovědně se rozhodovat v nových nebo měnících se souvislostech nebo v zásadě se vyvíjejícím prostředí s přihlédnutím k širším společenským důsledkům jejich rozhodování,
- Mgr. studium: dle vyvíjejících se souvislostí a dostupných zdrojů vymezit zadání pro odborné činnosti, koordinovat je a nést konečnou odpovědnost za jejich výsledky,
- Mgr. studium: plánovat, podporovat a řídit s využitím teoretických poznatků oboru získávání dalších odborných znalostí, dovedností a způsobilostí ostatních členů týmu,
- Mgr. studium: samostatně řešit etické problémy.

Hodnoticí metody

Odborné znalosti – odborné znalosti dosažené studiem předmětu jsou ověřovány hodnoticími metodami:

- praktická zkouška,
- seminární práce,
- portfolio.

Odborné dovednosti – odborné dovednosti dosažené studiem předmětu jsou ověřovány hodnoticími metodami:

- demonstrace dovedností (praktická činnost),
- sebehodnocení,
- vzájemné hodnocení studenty.

Obecné způsobilosti – obecné způsobilosti dosažené studiem předmětu jsou ověřovány hodnoticími metodami:

- praktická zkouška,
- průběžné hodnocení.

Vyučovací metody

Odborné znalosti – pro dosažení odborných znalostí jsou užívány vyučovací metody:

- přednáška založená na výkladu,
- přednáška s demonstrací,
- přednáška s diskusí,
- seminární výuka (diskusní metody),
- exkurze, soustředění, výuka v terénu,
- řešení problémů,
- práce s textem, kritické myšlení,
- demonstrace dovedností,
- Diskuse,
- prezentace práce studentů.

Odborné dovednosti – pro dosažení odborných dovedností jsou užívány vyučovací metody:

- cvičení (praktické činnosti) – zpracování zadaných úkolů na procvičení teorie v praxi (návuk výukových metod na zadané téma, definování cílů ke konkrétnímu tématu, hodnocení vybraných učebnic zeměpisu podle zadaných kritérií apod.),
- řešení problémů,
- výuka podporovaná multimédií,
- samostatná práce studentů,
- přednáška s demonstrací,
- inscenační metody, hraní rolí,
- prezentace práce studentů.

Obecné způsobilosti – pro dosažení obecných způsobilostí jsou užívány vyučovací metody:

- řešení problémů,
- cvičení (praktické činnosti).